

LUND UNIVERSITY

Personuppgifter i domar

Persson, Vilhelm

Published in:
Europarättslig tidskrift

2018

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Persson, V. (2018). Personuppgifter i domar. *Europarättslig tidskrift*, 573.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

EUROPARÄTTSLIG TIDSKRIFT

Särtryck ur ERT 2018 4

Personuppgifter i domar

Av Vilhelm Persson

PERSONUPPGIFTER I DOMAR

Vilhelm Persson

EU-domstolen har nyligen beslutat att den framöver ska avidentifiera mål om förhandsavgörande där fysiska personer förekommer. I samtliga dokument som offentliggörs ska personernas namn ersättas med initialer. Andra uppgifter som kan möjliggöra identifiering ska avlägsnas. Domstolen kan dock avvika från detta om den anser det motiverat med hänsyn till de särskilda omständigheterna i målet. Mer information om domstolens beslut framgår av det pressmeddelande som bifogas i sin helhet i slutet av denna artikel. I detta sammanhang kan det emellertid vara lämpligt att också beröra några mer generella aspekter av användning av personuppgifter i domar.

En naturlig utgångspunkt för diskussioner om personuppgifter är EU:s nya allmänna dataskyddsförordning,¹ vilken också framhålls som en viktig faktor i domstolens pressmeddelande. Få har väl kunnat undgå ikraftträdandet av denna förordning. Här kan emellertid kort påminnas om att det enligt förordningen i princip krävs rättsligt stöd för all slags elektronisk behandling av personuppgifter, såvida den inte sker för rent personliga ändamål (artiklarna 2 och 6). Starkare stöd krävs för behandling av vissa slags personuppgifter vars innehåll bedöms som särskilt känsligt, såsom uppgifter som avslöjar etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös övertygelse, medlemskap i fackförening eller någons hälsa (artikel 9). Ännu starkare skydd har bland annat personuppgifter som rör fällande domar i brottmål (artikel 10).

Tröskeln för vad som ska anses som behandling av personuppgift är mycket låg. Exempelvis är det tillräckligt att läsa en uppgift som på något sätt kan kopplas till en identifierbar levande fysisk person (artikel 4.1–2). Dataskyddsförordningen är därmed tillämplig även om det inte är möjligt att identifiera någon person enbart genom att läsa texten i fråga, utan det krävs att flera olika informationskällor kombineras. EU-domstolen kom visserligen fram till att en person inte var identifierbar om det skulle kräva ”orimliga resurser i form av

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (EUT L 119, 2016, s. 1).

tid, kostnader och arbetskraft, med den följderna att risken för identifiering i praktiken var försumbar”.² Domstolen ansåg emellertid inte att det var en försumbar risk att en leverantör av kommunikationstjänster skulle kunna ta hjälp av en behörig myndighet och en internetleverantör för att koppla IP-adresser till en viss person. Det ställs alltså höga krav för att en person inte ska anses identifierbar.

Dessa vidsträckta definitioner gör att jurister ofta hanterar personuppgifter som enligt dataskyddsförordningen är särskilt skyddsvärda. Förmodligen omfattades det mesta av hanteringen tidigare av det undantag som i Sverige gällde för behandling av personuppgifter som inte hade strukturerats för att påtagligt underlätta sökning efter eller sammanställning av personuppgifter (5 a § personuppgiftslagen [1998:204]). Detta undantag avskaffades emellertid i samband med ikraftträdandet av dataskyddsförordningen.

Därför måste exempelvis varje samvetsgrann jurist nu fundera noga på vilket stöd som finns i dataskyddsförordningen och kompletterande svenska författningar, innan hon eller han använder sin dator för att läsa en dom som innehåller någon uppgift om hälsa eller brott. Att EU-domstolen inte längre skriver ut namn i sina domar innebär egentligen inte någon genomgripande förändring, eftersom kompletterande material nog i allmänhet gör det möjligt att efter lite efterforskningar identifiera personer som förekommer i domarna.

På senare tid har användningen av domar inom rättsvetenskaplig forskning fått särskild uppmärksamhet. Lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor anger nämligen att etikprövning måste ske inför forskning som innefattar behandling av sådana personuppgifter som är särskilt skyddsvärda enligt dataskyddsförordningen (särskilt 3 och 6 §§).³ Enligt Centrala etikprövningsnämnden innebär detta ett krav på etikprövning inför forskning som innefattar läsning av domar som innehåller sådana uppgifter, även publicerade domar från prejudikatinstanser.⁴

Centrala etikprövningsnämndens beslut utmanar den rättsvetenskapliga forskningen på många sätt. Principiellt sett kan forskarnas yttrandefrihet framhållas. I 7 § lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning slås fast att dataskyddsregleringen inte ska tillämpas i den utsträckning det skulle strida mot tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen. Enligt min mening skulle det vara rimligt att anse att kravet på etikprövning strider mot dessa grundlagar och kanske även mot regeringsformen.⁵ Vidare är de domar som används i rättsvetenskaplig forskning nästan

² Se C-582/14 Patrick Breyer mot Förbundsrepubliken Tyskland, ECLI:EU:C:2016:779, punkt 46.

³ För närvarande hänvisas till motsvarande bestämmelser i den tidigare gällande personuppgiftslagen, men en anpassning till dataskyddsförordningen föreslås i prop. 2017/18:298.

⁴ En sammanfattning av nämndens beslut finns i SOU 2017:50 s. 358 ff.

⁵ Se Vilhelm Persson: Grundlagsstridigt krav på etikprövning?, Förvaltningsrättslig tidskrift 2015 s. 603–627.

alltid allmänt tillgängliga. De analyseras och struktureras exempelvis inte heller för att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter. Därför är det tveksamt om forskningen innebär något egentligt integritetsintrång. Ur praktisk synvinkel innebär etikprövningsplikt också en jämförelsevis stor administrativ börda, eftersom nästan all rättsvetenskaplig forskning omfattas och forskningen ofta bedrivs i förhållandevis små och kortvariga projekt. Personligen tror jag att det skulle vara att föredra om kraven på etikprövning skulle samordnas mer med offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) än med dataskyddsförordningen.

Frågor om användning av rättsfall inom universiteten har blivit ännu mer tillspetsade genom att Utredningen om översyn av etikprövningen har föreslagit ett avskaffande av det undantag från etikprövningsplikten som nu finns för utbildning på grund- och avancerad nivå (2 § lagen om etikprövning av forskning som avser människor).⁶ Ett genomförande av detta förslag skulle kunna medföra betydande förändringar för hanteringen av examensarbeten och eventuellt också andra uppsatser inom juristutbildningar. Redan nu uppkommer emellertid egentligen åtskilliga svåra dataskyddsrättsliga frågor i samband med sådana uppsatser.⁷

I grunden föreligger här en klassisk intressekonflikt. Det är viktigt för rättssystemet att domar sprids, särskilt domar från prejudikatinstanser, vilka har till uppgift att ge vägledning för rättstillämpningen. Offentlighet kring domar fyller också en rättssäkerhetsfunktion, genom att möjliggöra insyn i och därmed kontroll av domstolarnas verksamhet. Mot detta står givetvis intresset av integritetsskydd för de enskilda som har anknytning till domarna.

Generellt sett har intresset av offentlighet traditionellt vägt tyngst i Sverige, eftersom domar i princip är offentliga för allmänheten (8 och 8 a §§ offentlighets- och sekretesslagen).⁸ I många andra länder görs en delvis annan intresseavvägning, genom att fullständiga domar inte lämnas ut, utan endast versioner med maskerade personuppgifter. I en proposition om ändring av yttrandefrihetsgrundlagen anförs i linje med detta att:

”Ett effektivt sätt att begränsa det integritetsintrång som publicering av domar kan medföra är dock att personuppgifter, som namn, personnummer och adress, tas bort. Det är även i överensstämmelse med regleringen av hur avgöranden får publiceras i det offentliga rättssystemet, se 22 § rättsinformationsförordningen (1999:175). Uppgiftssamlingar med domar där uppgifter som direkt kan hänföras till en fysisk person har tagits bort eller mas-

⁶ Se SOU 2017:104 s. 226 ff.

⁷ Se vidare Lotta Wendel: Etikprövning av studentarbeten, Förvaltningsrättslig tidskrift 2017 s. 135–153.

⁸ Jfr prop. 1979/80:2 Del A s. 92 ff. och 1 § rättsinformationsförordningen (1999:175).

kerats bör normalt sett inte medföra särskilda risker för otillbörliga intrång i enskildas personliga integritet även om de riktar sig till allmänheten.”⁹

EU-domstolens beslut att aidentifiera mål ligger väl i linje med den mer restriktiva hållningen. Domstolen säger sig ha identifierat en utveckling mot ett förstärkt skydd av personuppgifter. De nya riktlinjerna är emellertid inte speciellt skarpt formulerade, och det anges – som redan nämnts – att domstolen kan avvika från dem om det är motiverat med hänsyn till särskilda omständigheter i målen.

Det ska bli intressant att se vad domstolen framöver anser vara sådana särskilda omständigheter som motiverar att det sätts ut uppgifter som gör det möjligt att identifiera personer. Kanske kan det också ge viss ledning avseende domstolens bedömning av intresseavvägningar som behövs vid tolkningen av dataskyddsförordningen.

Traditionella bedömningar av hur domar och liknande juridiskt material bör hanteras förefaller nu i vart fall omprövas i olika sammanhang. Förmodligen bidrar såväl teknisk utveckling som delvis förändrade värderingar till detta. Kanske uppfattar allmänheten innehållet i juridiskt material som betydligt mer känsligt än jurister har trott. Det kan nog dröja ett tag till en ny mer generell samsyn etableras avseende hur innehållet i domar ska behandlas. Förhoppningsvis kommer emellertid EU-domstolens att tillämpa de nya riktlinjerna på ett sätt som inspirerar till rimliga avvägningar också i andra situationer.

⁹ Se prop. 2017/18:49 s. 153.